

Yerel Yönetimlerde Reform: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Merkez Yerel İlişkilerinin Seyri

Recep Fedai^{1*}

Gamze Aydın²

¹ÇOMÜ, Lapseki Meslek Yüksekokulu 17800 Lapseki/Çanakkale

²ÇOMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü, 17020, Çanakkale

*Sorumlu yazar: recepfedai@comu.edu.tr

Özet

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sahip olduğu yapı itibariyle karar alma mekanizmasının merkezileşme düzeyi artmış yerel ile merkez arasındaki yetki ve görev paylaşımına ilişkin çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin belediyelerin yatırım nitelikli projelerinin desteklenmesi için yardım talepleri için doğrudan Cumhurbaşkanının izni gerekmektedir. Diğer taraftan 2020 yılı itibariyle yerel yönetimlere ilişkin yeni bir yasa taslağı hazırlanmıştır. Merkezi idarenin vesayetini kırmaya yönelik gündeme gelen reform çalışmaları belediye kanunu, il özel idaresi kanunu ve büyükşehir belediyesi kanunu ile somutlaşırken genel ve yerel seçimler sonrası alınan oy oranları yeni reform girişimlerini beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki yetki ve görev paylaşımına dair düzenlemeler, seçim sonuçlarından elde edilen veriler ile birlikte ele alınmış ortaya çıkan sonuçların merkezileşme ve yerelleşme süreçleriyle ilgili anlamlı bir ilişki kurup kurmadığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Hizmeti, Yerel Yönetimler, Yetki Paylaşımı, Vesayet Denetimi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

Reform in Local Administrations: Presidential Government System and the Course of Central Local Relations

Abstract

Due to its structure, the Presidential Government System has increased the level of centralization of the decision-making mechanism, and various developments have occurred regarding the sharing of authority and duties between the local and the center. For example, in order to support the investment projects of municipalities, the permission of the President is required directly for requests for assistance. On the other hand, a new draft law on local governments was prepared by 2020. While reform efforts to break the tutelage of the central administration became concrete, municipal law, special provincial administration law and metropolitan municipality law brought new reform initiatives with it. In this study, the regulations regarding the sharing of authority and duties between the central administration and local administrations were evaluated together with the data obtained from the election results, and it was evaluated whether the resulting results had a meaningful relationship with the process.

Keywords: Public Service, Local Administrations, Authority Sharing, Guardianship Control, Presidential Government System

Giriş

Türkiye’de kamu yönetiminin genelinde yaşanan reformlara bağlı olarak merkez ve yerel ilişkileri önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Bu dönüşümün seyri dış politikaya bağlı olarak kimi zaman yerelleşme tarafına kayarken; söz konusu durum iç politika açısından değerlendirildiğinde ise ibre merkezileşme yönüne kaymaktadır (Övgün, 2016: 161). Merkez-yerel ilişkileri uluslararası aktörler ile yaşanan ilişkilerden doğrudan etkilenirken popülist uygulamalar ise bu ilişkinin biçimini iç dinamiklerin etkisine bağlı olarak değiştirmektedir. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Avrupa Birliği gibi dinamikler yerelleşme politikalarına öncelik verirken; ülkede yaşanan ekonomik veya siyasi krizler yerelleşmeye ket vurabilmektedir. Yerel katılımın sağlanması, mali sorunların çözülmesi ve halka yakınlığın sağlanması gibi nedenler iç dinamiklerine bağlı reformları oluşturmaktadır. Söz konusu unsurlara yönelik sorunlar ise orta ve uzun vadeli sorunların reformu tetiklemesine neden olmaktadır (Coşkun ve Nohutçu, 2005: 3). Yerel yönetimlerin dünyada meydana gelen gelişmeler doğrultusunda şekillenmesi ise dış dinamiklerin etkisi bağlamında değerlendirilebilir (Demir, 2003: 11). Merkezi yönetimin iş yükünün hafifletilmesi amacıyla birtakım reform girişimleri başlatılmıştır. Bu girişimlerin esasını ise merkezi yönetimin yetkilerinin bir kısmını yerel yönetim birimlerine aktarması oluşturmaktadır. Görev ve yetki paylaşımları doğrultusunda ilgili mevzuatın yeniden yapılandırılması söz konusu girişimlerin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 6360 sayılı kanun çıkarılmıştır. Ancak söz konusu yasal düzenlemelerin hepsinin yerelleşme lehine yapılan düzenlemeler olduğu söylenemez. Yasal düzenlemeler ile merkezden yerele ya da -bunun tam tersi sayılabilecek- yerelden merkeze yetki ve görev paylaşımları yapılmıştır. Örneğin mali düzenlemeler hakkında yerel, merkeze önemli ölçüde bağlı¹ kalmıştır (Ökmen, 2003: 122).

1. Materyal ve Yöntem

Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren merkezi idare ile yerel yönetimler arasında görev ve yetki paylaşımı konusunda önemli reform girişimleri yapılmıştır. Çalışma kapsamında ise 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 6360 sayılı Kanun ele alınmıştır. Çalışma Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sonrası yerel yönetimlere yönelik söylemlerin yanı sıra genel ve yerel seçimlerinde alınan oy oranlarına ilişkin veriler ile desteklenmiştir. Söz konusu veriler merkez ve yerel ilişkilerinin seyri konusunda önemli ipuçları verirken merkez yerel ilişkilerinin seyri konusunu anlamlandırmaya yardımcı olacaktır. Çalışma kapsamında son olarak 2020 yılı itibariyle yerel yönetimlerin görev ve yetkilerinde kısıtlama yapılacağına yönelik söylemler ve hazırlanan tasarıya değinilecektir.

Bu çalışmanın konusunu yukarıda bahsi geçen dinamiklerin etkisi doğrultusunda başlayan reform girişimleri ile merkezi idare ve yerel yönetimler arasında görev ve yetki paylaşımına bağlı olarak yapılan düzenlemeler oluşturmaktadır. Çalışmada yerel yönetimlerin görev ve yetkileri konusunda gerçekleştirilen yasal düzenlemeler yapılan reform hareketleri üzerinden ele alınacaktır. Bu bağlamda cevaplanması gereken soru genel-yerel seçim sonuçlarının merkez yerel ilişkilerinin seyrini etkileyip etkilemeyeceğidir. Bu doğrultuda yerel seçimler ve genel seçimlerde elde edilen veriler değerlendirilecektir. Oy oranları, milletvekili dağılımı, iktidar ve muhalefet partilerinin belediye sayılarında meydana gelen değişim üzerinden analiz edilecektir.

¹ Taslakta imar ve planlama, görev alanları, finansman, belediye organları, teşkilat ve personel, denetim, izleme ve şeffaflık, işlevini yitirmiş yasaların kaldırılması, belediye başkanlarının özlük hakları ve istişareye bırakılan gibi konular dokuz temel başlıkta toplanmıştır. Yerel yönetimlere ilişkin hazırlanan yasa taslağında büyükşehir belediyelerin merkezi yönetim bütçe gelirlerinin azaltılacağı yönünde haberler yapılmıştır. Belediye başkanının yakınının işe alması yasaklanırken, 65 yaş üstü vatandaşların mesai saatlerinin yoğun olduğu zamanlarda ücretsiz ulaşımdan yararlanamayacağı projelerin valilik eliyle gerçekleşeceği bunun için belediyelerden izin alamaya gerekmeyeceği belirtilmiştir. Belediyelerin merkezi yönetim bütçesinden aldığı gelirlerde kesintiye gidileceği haberlerinin yapılmasında belediye borçlarının ödenememesi etkili olmuştur. (memurlar.net, 2020a) .

2. Kamu Hizmeti Sunumu Noktasında Merkezi İdare İle Yerel Yönetimler Arasındaki İlişkinin Yönetimsel ve Hukuki Boyutları

1980'li yıllar ile birlikte neo-liberal politikaların dünyada geniş bir uygulama alanı bulması sonucu devletin rolü sorgulanmaya başlamıştır. Devletin görev alanlarının genişlemesi ile birlikte kamu hizmetlerinin büyük bir kısmının merkezi yönetim tarafından sunulması, kaynak sıkıntısı yaşanmasını ve bazı hizmetlerin sunumunda aksaklıklar oluşmasını beraberinde getirmiştir. Devletin rolüne ilişkin geliştirilen yeni söylemler ise beraberinde uygulamaya dönük reformları da başlatmıştır (Karcı, 2008: 41). Söz konusu reformlar, kamu hizmetlerinin üretimi ve sunumunda önemli dönüşümler meydana getirmiştir. Bu süreçte, kamu hizmetleri merkezi yönetimden, yerel düzeyde² hizmet sunan birimlere aktarılmaya başlamıştır.

Kamu hizmetleri toplumun ortak ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla kamu kuruluşları tarafından yerine getirilen hizmetlerdir (Ateş ve Nohutçu, 2006: 246). Kamu hizmeti daha genel bir anlamı ile toplumda meydana gelen ortak ihtiyaçların giderilmesi üzerine kamu tüzel kişileri tarafından veya onların denetimi altında gerçekleştirilen hizmet aktarımıdır. Bir başka deyişle “devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların gözetim ve denetimi altında genel, kolektif ihtiyaçları karşılamak, kamu yararını sağlamak için kamuya sunulmuş olan devamlı ve muntazam faaliyetlerdir” (Onar, 1996: 13). Bir hizmetin kamu hizmeti olabilmesi için kamu yararının bulunmasının yanı sıra kamu tüzel kişilerinin denetimi altında gerçekleşmesi gerekmektedir (Gözübüyük, 2014: 294). Hizmet sunumu yerel yönetimler ve merkezi yönetim tarafından yerine getirilmektedir. Vatandaşların günlük yaşantıları ile ilgili ihtiyaçlarının giderilmesinde yerel yönetimler, vatandaşların tümünü ilgilendiren ihtiyaçların giderilmesinde ise merkezi yönetim sorumludur (Sezer ve Vural, 2010: 159). Kamu hizmetleri genel kamu hizmeti ve yerel kamu hizmeti olarak sınıflandırılmaktadır. Belediyeler de kendilerinde bulundukları güce dayanarak kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde önemli bir role sahiptir (Eryılmaz, 2007: 132-135). Güvenlik, sağlık, eğitim gibi tüm ülkede görülen bir hizmet ise genel kamu hizmeti; ulaşım, su, kanalizasyon gibi yerel düzeyde görülen bir hizmet ise yerel kamu hizmeti statüsündedir. Yerel yönetimler kamu hizmetlerinin uygulanabilirliği açısından kamu yönetiminde önemli unsurlardandır (Bayrakçı ve Kahraman, 2017: 302). Yerel kamu hizmetleri tüketici ihtiyaç ve taleplerinin oldukça yüksek olduğu alanı dar ve sınırlandırılmış mal ve hizmetleri kapsamaktadır.

Türkiye’de merkez yerel ilişkilerinin seyri dünyadaki gelişmelerden bağımsız olmasa da Türkiye’nin iç dinamikleri söz konusu ilişkinin yönünü belirlemeye yetmiştir. İlişkinin çerçevesi merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki paylaşımı ve merkezi idarenin yerel yönetimlerin kararları üzerindeki vesayet denetimini kapsamaktadır.

Çalışmanın bu kısmında merkez yerel ilişkilerinin genel görünümünü sunmak adına birtakım kavramlar ele alınmıştır. Yerel yönetimlerin en önemli işlevi merkezi yönetime karşı bir denge mekanizması oluşturmasıdır. Merkezden yönetim ve yerinden yönetim arasındaki ilişkilere bakıldığında üzerinde durulması gereken diğer konu da yetki genişliği ve yetki devri kavramlarıdır. Ancak söz konusu kavramlar merkezi idarenin kendi içindeki (merkezin taşrası ile olan ilişkisi) yetki ve görev dağılımını ifade eden kavramlardır. Yetki genişliği merkezi yönetimin yetkilerinin bir bölümünün tümüyle veya kısmi olarak merkezi idareye bağlı çalışanlara (ilde bu yetkiyi ancak vali kullanabilir) devretme işlemidir. Yetki devri ise yöneticilerin kendilerine ait yetkilerinin bir bölümünü daha alt kademedeki yöneticilere devretme işlemi olarak tanımlanmaktadır (Derdiman ve Uysal, 2016:27). Yetki devri ise aynı örgütlenme içinde geçerlidir. Örneğin bir bakanlıkta üst astına yetki devrinde bulunabilir. Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında yetki ve görev paylaşımı merkezileşme ve yerelleşme kavramları üzerinden karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yerelleşme ve merkezileşme kavramlarına görev ve yetki paylaşımı açısından yer vermekte fayda görülmektedir.

Merkezi yönetim ülke geneline yönelik hizmetleri yerine getirirken yerel yönetimler yerel toplulukların ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar (Güven, 2013: 123). Bu noktada yerel yönetim birimleri kamusal hizmet sunumunu kolaylaştırarak merkezi yönetimin daha büyük işler ile ilgilenebilmesine

² Yerelleşme ve özelleştirme kavramlarının iç içeliği dünya bankasının tanımına uygun düşmektedir (Wallack ve Ahmad, 1999). Ancak özelleştirmeler bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

olanak tanımaktadır. Tüm bölgelere asgari standartlarda hizmet sunumu sağlanabilmesi amacı yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımını beraberinde getirmiştir. Yetki kaynak ve gücün aktarım süreci aynı zamanda yerelleşme olarak ifade edilebilir. Yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımının temelinde gelirlerin yeterince karşılanmadığı bölgelerde meydana gelen zorlukların ve hızla artan nüfusla kentten kırsala hizmet aktarımının oluşturduğu zorlukları gidermek vardır (Çağatay ve Ökmen, 2004). Yerelleşme, özerklik açısından yönetim biçimi olarak sürdürülebilir gelişme sürecinde temel bir yol gösterici olma niteliğine sahiptir. Yerelleşme, kamu hizmetlerinin verimli ve etkin sunumunu sağlayarak ekonomik gelişmeye katkı sağlamaktadır. Hizmetlerin halka en yakın yönetim birimleri tarafından sunulması yerel yönetimlerin önemini artırmaktadır (Akyol, 2012). Bu bağlamda yerelleşme yönetime katılımı artırarak yerel demokrasi ve yurttaşlık bilincinin gelişimini sağlamaktadır. Yerel yönetimlerin içinde buldukları coğrafi durum gelirlerinin düzeyinde farklılıklar meydana getirebilmektedir. Yerel niteliklerin ihtiyaçları karşılama amacı doğrultusunda mahalli topluluğun kararları ile ayrı bir örgütlenme birimi meydana gelmiştir.

Merkez ve yerel arasındaki ilişkiler yetki ve kaynak paylaşımına bağlı olarak yatay veya dikey seyir izleyebilmektedir. Yerel yönetimlerin sorunlarını belli bir sınıfta ele almak zordur. Ancak genel anlamda bu sorunların temelini mali kaynak yetersizliğinden kaynaklanmaktadır (Köseoğlu, 2010: 468). Merkezi yönetim yetki ve kaynakların büyük kısmını elinde tutar. Bunun nedeni yerel yönetimlerin halka yakın birimler olması batılılaşma ve modernleşme açısından tehlike arz etmesidir. Merkezi yönetim, kamu kaynaklarını kendi elinde tutarak yerelle paylaşmaktan sakınabilir (Eryılmaz, 1999: 74-75). Hizmette verimlilik ve ölçek ekonomisi anlayışı ile merkezileşme eğilimi yaşanabilir (Sezer ve Vural, 2010: 159). Yerel yönetimlere daha az kaynak aktarımı hizmet sunumunu da zora sokmaktadır. Diğer taraftan yerelleşme çıkar grupları tarafından kaynakların ele geçirilme riskini artırabilmektedir.³

Yerel ile merkez arasındaki ilişkinin kamu hizmetlerinin sunumu açısından değerlendirilmesi gerekirse idarenin bütünlüğü ilkesine değinmekte fayda bulunmaktadır. İdari vesayet, 1982 Anayasanın 123. maddesinde idarenin bütünlüğü ilkesinin aracı olarak düzenlenmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği bir kararda idari vesayet ilkesinden şu şekilde bahsedilmektedir (Esas: 2011/11, Karar: 2011/151):

Anayasa'da idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği öngörüldükten sonra, idarenin kuruluş ve görevlerinin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükme bağlanmış, kamu tüzelkişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı belirtilmiş ve idarî yapı içinde yer alan kurumların bir bütünlük içerisinde çalışması öngörülmüştür. Bu kurumların, idarenin bütünlüğü ilkesinin gereği olarak denetlenmeleri hiyerarşik denetim ve idari vesayet yoluyla gerçekleştirilebilmekte ve burada geçen 'idare' kavramı da, sadece merkezi idareyi ve onun taşradaki uzantılarını değil, yerel yönetimleri ve kamu tüzel kişiliğine sahip çeşitli kamu kurumlarını ve bütün bu teşkilatın personelini de kapsamaktadır.

Anayasa'nın 127. maddesinin beşinci fıkrasında yer aldığı kadarıyla idari vesayet "*mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanmasıdır*". İdari vesayet mahalli idarelerin özerkliği ve demokratikliği ile de yakından ilgilidir (Yaylı ve Pustu, 2008: 151).

³ Yerel yönetimlere yeterli kaynağın sağlanamaması durumunda borçlanma ve verimsiz hizmet sunumu meydana gelebilmektedir. Ortak mal sunumu hizmet sunumunun kalitesini düşürebilmektedir. Bunun yanında mevzuatta olan belirsizlikler, eksik bilgiler de yerel yönetimler de hukuki açıdan sorunlara neden olmaktadır. Yerel yönetimlerde personel durumu norm kadro ilke ve standartları ile belli bir noktaya gelmiştir. Personel yetersizliği dolayısı ile beklenen hizmet ve başarı tıkanma aşamasına taşınmaktadır (Esmer, 2008:104). Son olarak belediye başkanının amaçları ve öncelikleri ile belediye personelinin amaç ve öncelikleri aynı değildir (Özel ve Polat, 2013: 1). Bu noktada amacının yönetilen ve yönetici arasında sağlanamaması yerelleşme açısından olumsuz bir etkendir.

Yukarıda ele alındığı üzere idarenin bütünlüğü hiyerarşi ve vesayet ilkeleri üzerinden sağlanmaktadır. Hiyerarşi aynı kamu tüzel kişiliği içinde denetimi ve birliği sağlamak adına kullanılan bir araç iken vesayet; merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde denetimi sağlamak adına kullandığı bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetimler ile merkezi idarenin bütünlüğünü bu anlamda idari vesayet ilkesi sağlamaktadır. İdari vesayet, yerel yönetim kuruluşlarının merkezi idare tarafından denetlenmesi olarak tanımlanmaktadır. İdari vesayet mutlaka yasalara dayanmalıdır (Önen ve Eken, 2016: 56).

İdari vesayet yasalar ile belirlenmesi yönü ile hiyerarşiden ayrılmaktadır. Anayasa Mahkemesi kararına göre idari vesayet “merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde kullanabileceği ve yasa ile düzenlenmesi gereken bir yetki” olarak belirtilmiştir (Günday, 2012: 86). İdari vesayet, yalnızca eylem ve işlemler üzerindeki değil aynı zamanda organ ve görevlileri üzerinde de kullanılan bir yetkidir. İşlemlerin denetimi hukuka uygunluk ve yerindelik şeklindedir. Vesayet makamları yerinden yönetim kuruluşları yerine karar alma yetkisine sahip değildir (Boztepe, 2014: 10).

İdari vesayet devletin ve ülkenin genel menfaatlerinin zedelenmesini önlemeyi amaçlayan bir mekanizmadır (Akyol, 2012). Ülkenin tamamında kamu hizmetlerinin uyum içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla merkezi idarenin yerinden yönetim kuruluşları üzerindeki vesayet yetkisi ile denetim mümkün hale gelmektedir (Günday, 2012: 84). Vesayet yetkisi merkez ile yerel arasındaki bağı güçlendirmektedir. Ancak bu kavram özerklik konusunda birtakım tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda aşağıda vesayet kavramına yönelik daha detaylı bir analize yer verilmiştir.

3. Gerçekleşen Reformlar Çerçevesinde Merkez ve Yerel Arasındaki İlişkiler

Yerel yönetimler merkezi idare tarafından kendilerine verilen görev ve yetkileri belli bir çerçeve içinde yerine getirmektedirler. Buna yerel özerklik adı verilmektedir. Özerklik anlam olarak kişi veya kurumun kendi iradesi ile hukuken geçerli karar alabilme ve uygulayabilme hak ve yetkisidir. Merkezi yönetim ile birlikte değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin en ayırt edici özelliği, sahip oldukları özerkliktir. Yerel özerklik, yerel yönetimlerin karar organlarının seçim yolu ile göreve gelmeleri ve faaliyetlerini kendi organları tarafından karşılamalarıdır (Çelik ve Usta, 2008: 2). Özerklik yerel yönetimlerde demokratik öğelerin yerelleşmesinin göstergesi olarak tanınmaktadır (Akyol, 2012). Yerel yönetimler açısından asıl olan, faaliyetlerini merkez müdahalesi olmadan kendi organlarıyla yerine getirmeleridir. Diğer taraftan özerkliğin sınırı ise yukarıda detaylı bir şekilde ele alındığı üzere idari vesayet ile belirlenmiştir. Bir başka deyişle merkez ile yerel idare arasındaki bütünlük vesayet denetimi ile sağlanmaktadır (Kaplan, 2005: 3). Çalışmanın bu kısmında idari vesayeti hafifletmeye yönelik uygulamalar yerel yönetim reformları ve bu çerçevede hazırlanan mevzuat çalışmaları üzerinden ele alınacaktır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar (Öçal, 2015: 266):

- Yerel yönetimlerin yasal dayanaklarının güçlendirilmesi,
- Yerel yönetimlerin idari özerkliklerinin güçlendirilmesi,
- Yerel yönetimlerin mali yönlerinin güçlendirilmesi
- Yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi

Olmak üzere dört ayrı kategoride değerlendirilebilir. Söz konusu reform girişimleri çalışmanın bundan sonraki kısımlarında merkezi idare ve yerel yönetimlerin ilişkilerinin yönünün merkezileşmeden mi yoksa yerelleşmeden yana mı olacağına dair birtakım ipuçları barındırmaktadır.

3.1. Yerel Yönetimlere Yönelik Reform Çalışmaları

Türkiye’de yerel yönetimlerin reform süreci sağlam zeminlere dayandırmak ve halka en etkin hizmeti sunabilmek açısından öneme sahiptir. Yerel yönetimlere yönelik çeşitli reformlar ile idari vesayetin kapsamı daraltılarak belediyelerin özerkliği genişletilmiştir (Kavruk ve Yaylı, 2008: 10). Kamu hizmetlerinin sunumu konusunda etkili ve verimli olabilmek amacıyla yerel yönetimler konusunda birtakım reform girişimleri olmuştur. Bu girişimler özetle şu şekilde sıralanabilir:

- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu,
- 5393 sayılı Belediye Kanunu,

-5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu,

-Belediye kanunlarında değişiklik yapan 6360 sayılı Kanun,

Yukarıda bahsi geçen yasal düzenlemeler merkezi idare ile yerel yönetimler arasında hizmet sunumu açısından yaşanan ilişkilerde ve katılım konusunda önemli değişiklikler içermektedir. Yapılan bu reform çalışmaları ile halkın katılımının sağlandığı bir belediyecilik kavramı ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Özer, 2013: 104). Söz konusu düzenlemeler ile demokratik ve katılımcı yerel yönetimler geliştirme adına girişimlerde bulunulmuştur (Koçak ve Ekşi, 2010: 303-304).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile mahalli idarelere daha fazla görev ve sorumluluk verilmesi gündeme getirilmiştir. İl özel idaresiyle ilgili sorunların ve yapılan değişikliklerin temelinde yönetim sisteminde aşırı merkeziyetçilik yapısının hakim olması yatmaktadır (Koçak ve Kavşara, 2012: 20) Bu kanun ile görev ve yetkilerden çok hizmet alanları belirtilmiştir (Memişoğlu, 2006). Mahalli müşterek nitelikteki görevler il özel idarelerine bırakılmıştır. Yerel yönetimlerin yetki ve görevleri artırılmıştır. İl Özel İdaresi Kanunu ile özerk bir yapı oluşturulmuştur (Parlak, 2005: 195). Bu kanun ile yapılan bir başka değişiklik ise denetime yöneliktir. Denetimin il özel idarelerinde iç ve dış denetim olarak yapılması ve hukuka uygunluk denetimini kapsamaması öngörülmüştür.

1580 sayılı belediye kanunu kaldırılarak 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. 5393 sayılı kanun ile merkezi idarenin belediyeler üzerindeki vesayet yetkisi zayıflamıştır. Bütçe ve personel üzerinde mülki idare amirlerinin kullandığı vesayet yetkisi kaldırılmıştır. Yerindelik denetimi hukuka aykırılık denetimine dönüşmüştür. 5393 sayılı kanun ile belediyelerin karar organları belediye meclisleri olmuştur. Bu durumda idari vesayet belediye meclisleri çerçevesinde ele alınmaktadır (Kavruk ve Yaylı, 2008: 10).

1580 sayılı Kanun'a göre meclis kararları mülki amirin (kaymakam veya vali), onayından sonra kesinlik kazanıyordu. Kanun'un 6. maddesinde "Belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşir" hükmü getirilmiştir (Karaaslan, 2008:146). 1580 sayılı kanunda yerel yönetim birimlerinin kurulması ve kaldırılması Cumhurbaşkanlığı onayına bağlıydı. 5393 sayılı Kanun ile bu yetki valinin onayı ile sağlanmaktadır (Kavruk, 2008: 62).

5393 sayılı Kanun vesayet uygulamasının en önemlisi borçlanma hakkındaki İçişleri Bakanlığı onayıdır. 1580 sayılı Belediye Kanunu'nda belediye meclisinin toplantı süresi ve olağanüstü toplantılar konusunda vali yetkiliydi. 5393 sayılı yasayla belediye meclislerinin olağanüstü toplantı durumu kaldırılmıştır. 1580 sayılı yasayla personel ataması merkezi idarenin onayı ile yapılırken 5393 sayılı yasa ile belediye başkanı tarafından yapılmaktadır. 5393 sayılı yasa gereğince belediyelerin mali hizmetler haricinde ki idari işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü bakımından İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir.

5393 sayılı Kanun'da mahalle kurulması ve kaldırılmasına yönelik değişiklikler belediye meclisi kararı, kaymakamın görüşü ve valinin onayına bırakılmıştır. Meclisin bilgi edinme ve denetim yollarının etkisini artırmak amacı ile denetim komisyonları kurulmuştur. Aynı zamanda denetimde kamuoyuna açıklık öngörülmüştür (Özer, 2013: 109-110). 5393 sayılı kanun ile sosyal hizmetlere yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Kanun ile sosyal politika alanında etkin kuruluşların oluşumuna yönelik politikalar desteklenmiştir (Toprak ve Şataf, 2009: 1). 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun getirdiği yeniliklerden biri olan kent konseyi ise doğrudan bir katılım mekanizması olarak düşünülmüştür (Memişoğlu, 2006: 118).

1984 yılından başlamak üzere büyükşehir kavramı ve olgusu üzerine çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler açısından 2012 yılı dönüm noktası olarak nitelendirilebilir. Ancak ilk olarak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na yer vermek gerekmektedir. 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye başkanlarına belediye meclislerinin imar ve bütçe haricindeki kararlarına ilişkin denetleme yetkisi (5747 sayılı yasayla) kaldırılmıştır. İlçe belediyelerinin özerklikleri güçlendirilmiş ve bu konudaki denetleme yetkisi mülki amire bırakılmıştır. Büyükşehir ilçe belediyelerinin imara ilişkin kararları hala büyükşehir belediye meclisinin incelemesine tabidir (Kavruk ve Yaylı, 2008: 10).

5216 sayılı kanun ve 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyesi açısından değişiklikler şu şekilde özetlenebilir: 5216 sayılı kanunla en az üç ilçe ve ilk kademe belediyesini kapsayan kamu tüzel

kişisi tanımı değiştirilmiştir. 6360 sayılı kanun ile sınırları il sınırını kapsayan belediyeler tanımı getirilmiştir. Bu kapsamda büyükşehir belediyelerinin en az üç ilçeyi kapsamaları koşulu kaldırılmıştır (Muratoğlu, 2015: 32). 5216 sayılı kanunda geçen ilk kademe belediyeleri 6360 sayılı kanunla kaldırılmıştır. 5216 sayılı kanunda büyükşehir belediyesi olabilmek için gerekli şartlar değişikliğe uğramıştır. İl sınırı kapsamındaki ilçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyesine dönüştürülmüştür (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 7). 5216 sayılı kanunun 3. ve 5. maddelerinde yapılan değişiklik ile büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırları olarak belirlenmiştir. 11.12.2012 tarihli 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi kurulan illerde, il özel idareleri kaldırılmıştır. Bu kanun ile birlikte yerel yönetimlerde değişikliğe gidilmiştir (Muratoğlu, 2015: 32). İl genel meclisinde üyelerden birinin mali birim amiri olma şartı kaldırılmıştır. Büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması şartı değiştirilmiştir. 6360 sayılı kanunla tüm köyler mahalleye dönüştürülmüştür (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 7).

6360 sayılı kanun yerel yönetimlerin gelir yapısıyla ilgili düzenlemeleri de kapsamaktadır. Bazı hizmetlerin devri ilçe belediyelerine aktarılmış yerel yönetimlerin genel bütçe vergi gelirlerinin % 4,5'i koruma altına alınmıştır. % 4,5'lik yerel yönetimler payı büyükşehir haricindeki belediyelere, büyükşehir ilçe belediyelerine ve il özel idarelerine ayrılmıştır (Oktay, 2016: 1). Büyükşehir ilçe belediyelerine genel bütçe gelirlerinden verilen % 4,5'lik payın %30'unun aktarılacağı hüküm altına alınmıştır (Karaarslan, 2012: 26).

6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında değişiklik yapılmasına dair kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 21 Ocak 2017 tarihinde kabul edilerek Resmi Gazetede yayımlanmış ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir. Bu noktada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçtikten sonra yapılan düzenlemeler merkez-yerel arası ilişkiler ve vesayet denetimi üzerinden ele alınacaktır.

3.2. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Merkez Yerel İlişkilerinin Görünümü

16 Nisan 2017 tarihinde Türkiye'de bir referandum gerçekleştirilmiştir. Bu referandum ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi oylanmış; %51,8 evet oyu ile Anayasa'da değişikliğe gidilmiştir (<http://www.ysk.gov.tr>, 2020). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesiyle birlikte hızlı karar alma ve hizmette etkinliğin güçlendirileceği ifade edilerek idarenin başı sıfatında olan yürütme güç kaynak ve yetki kullanımı açısından alt kademelerde bulunan yetkileri kendinde toplamıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Kararları ile Türk kamu yönetiminde gerek yapısal gerekse işlevsel olarak birtakım değişimler meydana gelmiştir.⁴ Cumhurbaşkanlığı bünyesinde politika kurulları, ofisler⁵ gibi yeni yapılar kurulmuş diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı işlevsel olarak tek başına önemli bir karar mekanizması haline gelmiştir (Fedai, 2018). Örneğin TBMM içinden çıkan hükümet üyeleri meclise karşı sorumu iken Cumhurbaşkanı tarafından kamudaki üst düzey yöneticileri dahil bakanlar da Cumhurbaşkanı kararı ile göreve gelmekte ya da görevden alınabilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile birlikte Türkiye'de meydana gelmiş olan değişiklikleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yerel yönetimler kapsamında kentleşme ve yerel yönetim alanında politika ve strateji önerileri geliştirmek, Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ve siyasal gerçekliklerine uygun olarak yerel yönetim politikalarına ilişkin strateji önerileri sunmak üzere yeni birimler (Yerel Yönetim Politikaları Kurulu) görevlendirilmiştir. Mahalli idareler genel müdürlüğü yerel yönetimler genel müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. Aynı zamanda müdürlüğün bağlı olduğu bakanlık Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak değiştirilmiştir (Fedai, 2018).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca ibaresi Cumhurbaşkanınca ibaresi ile değiştirilmiştir. Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün vesayete ilişkin yetkileri İçişleri Bakanlığı'nda devredilerek bu kurum Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesine alınmıştır (7153 sayılı Kanun, madde 28). Yerel yönetimlere yönelik mevzuat Cumhurbaşkanlığı

⁴ Bu değişikliklerin önemli bir kısmını mevzuatta yer alan Başbakan, Bakanlar Kurulu gibi ifadelerin Cumhurbaşkanınca ifadesi ile yer değiştirmesi oluşturmaktadır.

⁵ Ofisler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz (Avaner ve Fedai, 2019).

Hükümet Sistemine uyarlanmıştır. Tüzük ve yönetmelik kavramları mevzuattan çıkartılmıştır. Bakanlar Kurulu yerine Cumhurbaşkanı ifadesi getirilmiştir (Öner, 2019: 4). Belediyeler ve mahalli idareler ile işbirliği içerisinde girmek için izin alınacak olan yetkili bakanlık Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak değiştirilmiştir (7153 sayılı kanun madde 28).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin daha önce bahsedildiği üzere hızlı karar verme mekanizmasının bir aracı olarak kararnameler kullanılmaktadır. Bu kararnameler ile yerel yönetimlere yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde (254 ve 260. maddeleri) idari vesayete yönelik düzenlemeleri barındırmaktadır (Erarslan, 2020):

...İçişleri Bakanlığı'nın görevlerinden mahalli idarelerin denetlenmesinin bulunmamasına karşın, Teftiş Kurulu Başkanlığının düzenlendiği 260. maddede mahalli idarelerin iş ve hesaplarının teftiş edilmesi, denetlenmesi, incelenmesi ve soruşturma yapılması bu kurulca yapılmasına karar verilmiştir. Adı geçen kurula, mahalli idarelerin seçilmiş organları ve bunların üyeleriyle diğer kamu görevlileri hakkında inceleme, araştırma ve soruşturma yapma yetkisi verilmiş olup, İçişleri Bakanlığının mahalli idareler üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisinin mevzuat hükümleri gereğince uygulaması da bu Kurul tarafından yerine getirilecektir.

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 273. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir (Erarslan, 2020):

Valiye bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz ve özel bütçeli Başkanlık kurulmuştur. Söz konusu Başkanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının 237 sayılı taşıt Kanunu kapsamındaki araçlarının alımı, işletilmesi, bakım ve onarımı konusunda yetkili olup, büyükşehir belediyesi bulunan illerdeki kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu konularında görev yapmasına karar verilmiştir.

Yeni sistem sonrası belediyelerin mali açıdan merkezi idare ile olan ilişkileri birtakım sorunları da beraberinde getirebilir. Örneğin belediyelerin yatırım nitelikli projelerinin desteklenmesi için yardım talepleri için doğrudan Cumhurbaşkanı'nın izni gerekmektedir. Sistem, partili cumhurbaşkanı modeli üzerine kurulu olduğu için yerel yönetimlerin seçime girdikleri siyasi partilerin iktidar ile olan ilişkisi durumu problemlile hale getirmektedir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Daire Başkanlığı tarafından çıkarılan "Belediyelerin Yatırım Nitelikli Projelerinin Desteklenmesi İçin Yardım Taleplerine İlişkin Genelge" ile "belediyeler tarafından başkanlığa gönderilecek taleplerin Cumhurbaşkanlığı makamının takdir ve onaylarına arz edileceği" belirtilmiştir (SBB, 2020).

5779 sayılı Kanun'un (RG: 02.07.2008, Sayı: 26937) 2. maddesinde 2012 yılında yapılan değişikliğe (RG: 11.12.2012, Sayı: 28489) göre (6360 sayılı Kanun'un 25. maddesi ile) belediyeler genel bütçe vergi gelirlerinin tahsilatının toplamından %1,50; büyükşehir belediyeleri %4,5, il özel idareleri ise 0,5 oranında pay ayrılmıştır. 5779 sayılı Kanun'un ilk halinde bu oran sırasıyla "genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının; %2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, %2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ve %1,15'i il özel idarelerine ayrılır" şeklinde idi. Yine 5779 sayılı Kanun'un 6. Maddesinin ilk fıkrasında denkleştirme ödeneğini tahsis etmeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. "Maliye Bakanlığı, bu ödeneği, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere, İller Bankası hesabına aktarır". Ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine uyum reformları adı altında yerel yönetimlere yönelik yapılan düzenlemeler sonrası 5779 sayılı Kanun'un 6. Maddesi 2019 yılında değişikliğe uğramıştır. İlgili değişiklik şu şekildedir (RG: 18.01.2019, Sayı 30659):

17/1/2019 tarihli ve 7161 sayılı Kanununun 47 nci maddesiyle, 6 ncı maddenin başlığı "Denkleştirme ödeneği ve belediyelere yardım ödeneği" şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkrasından sonra gelmek üzere ikinci fıkra eklenmiş, mevcut ikinci fıkra üçüncü fıkra olarak teselsül ettirilmiş ve mevcut ikinci fıkrada yer alan "birinci fıkrada belirtilen ödenek" ibaresi "birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen ödenekler" şeklinde değiştirilmiştir.

4. Bulgular ve Tartışma

Türkiye'de seçimlere yönelik genel kanı iktidar partisinin yerel seçimlerde iktidar gücüne dayalı olarak başarılı olacağı yönündedir. İktidar olmak bu etkenler arasında yer almaktadır; fakat yerel seçimlerde sonucu belirleyecek olan birçok etken vardır. Yerel seçimlerde partilerden çok kişiliklerin (aday gösterilen kişi gibi) ön plana çıktığı görülmektedir (Altan, 2005: 12). Bu durum

merkez-yerel ilişkileri bakımından genel seçim sonuçlarının her zaman yerel seçim sonuçlarını yansıtmayacağı anlamına gelmektedir. Genel ve yerel seçimler arasındaki ilişkide belediye başkanlarının seçmenler üzerindeki etkisi iktidar olmanın etkisine kıyasla daha etkin konumdadır (Kamalak, 2013: 3).

Çalışmanın bu başlığında siyasi partilerin seçim sonuçlarına ilişkin olarak yerel yönetim algısı ve yerel yönetimler ile merkezi yönetimin ilişkisi incelenmiştir. Partilerin seçim beyannamelerinde yerel yönetim kavramı yerel nitelikte tüm kamu hizmeti sunumunun asıl sorumlusu ve hizmette halka yakınlık olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanında siyasi partiler yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesine ve idari-mali özerkliklerinin artırılmasına vurgu yapmaktadır (Kavas, 2018: 23). Yerel yönetimlerin güçlendirilmesinde ilk koşul özerkliğin sağlanabilmesidir. Yerel yönetimlerin özerkliğinin sağlanabilmesi için merkezi yönetimin onay makamı olarak yer almaması ve yeterli mali kaynağın sağlanması gerekir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve özerkliğinin artırılması ilgili alanda yapılacak reformları gerektirmektedir (Sertesin, 2011: 52). Dolayısıyla yerel yönetimler alanında gerçekleştirilen reform çalışmaları genel ve yerel seçimler üzerinde de etkisini göstermektedir. Bu bağlamda çalışmada Türkiye’de yapılan yerel ve genel seçimler sonrası merkezi idare ile yerel yönetimlere yönelik birtakım analizler yapılmıştır. Bu analizler ile kamu hizmetlerinin sunumu açısından merkezi idare ile yerel yönetimlerin görev ve yetki paylaşımı bakımından nasıl bir dönüşüm geçirdiği değerlendirilecektir. Aşağıda ele alınacağı üzere son üç dönemin (sistem değişikliği açısından) Cumhurbaşkanlığı, genel ve yerel seçimleri değerlendirildiğinde genel seçimlerde alınan oy oranlarının yerel seçimlere etki ettiği görülmektedir. Bu durumda merkez yerel ilişkilerinde seçimlerin de etkili olduğu söylenebilmektedir. Diğer taraftan yerel yönetimlerin yetkilerinin sınırlandırılması yerel seçimlerde de etkisini göstermektedir. Söz konusu etkiyi kazanılan belediye sayıları açısından değerlendirmek adına yerel seçim sonuçları ve genel seçim sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Yerel Seçim Sonuçları ve Merkez Yerel İlişkilerinin Seyri

Aşağıda 2009, 2014, 2019 olmak üzere üç döneme ait yılı yerel seçim sonuçları tablolar halinde sunulmuş ve analiz edilmiştir.

Tablo 1: 2009 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

Parti Adı	Büyükşehir Oy Oranı	Büyükşehir Sayısı	Belediye Oy Oranı	Belediye Sayısı
AK PARTİ	%62,50	10	%49,67	1442
CHP	%18,75	3	%17,33	503
MHP	%6,25	1	%16,64	483

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

29 Mart 2009 tarihinde yerel yönetimleri belirleyen seçimde 16 büyükşehir belediye başkanı, toplam 2,931 belediye başkanı ile meclis üyeleri ve köy ile mahalle muhtarları seçilmiştir. Seçim sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisi %62,50 oy oranı ile 10 büyükşehir belediyesini ve %49,67 oy oranı ile toplam 1442 belediyeyi kazanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi %18,75 oy oranı ile 3 büyükşehir belediyesinde ve %17,33 oy oranı ile 503 belediyeyi kazanırken Milliyetçi Hareket Partisi %6,25 oy oranı ile 1 büyükşehir belediyesi ve %16,64 oy oranı ile de 483 belediyeyi kazanmıştır.

Tablo 2: 2014 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

Parti Adı	Büyükşehir Oy Oranı	Büyükşehir Sayısı	Belediye Oy Oranı	Belediye Sayısı
AK PARTİ	%45,54	18	%43,13	800
CHP	%31,04	6	%26,45	226
MHP	%13,65	3	%17,76	166

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

2014 yılı verilerinin yer aldığı Tablo 2’ye göre Adalet ve Kalkınma Partisi %45,54 oy oranı ile 18 büyükşehir belediyesi ve %43,13 oy oranı ile toplam 800 belediyeyi kazanmıştır. Bunun yanında Cumhuriyet Halk Partisi %31,04 oy oranı ile 6 büyükşehir belediyesini %26,45 oy oranı ile 226 belediyeyi Milliyetçi Hareket Partisi ise %13,65 oy oranı ile 3 büyükşehir belediyesi ve 166 belediyeyi kazanmıştır. 2009 yılı seçimleri ile 2014 yılı yerel seçimleri kıyaslandığında Adalet ve Kalkınma Partisi’nin oylarında düşüş meydana geldiği görülmektedir. Oy oranlarının düşmesinin yanında

yerelleşme açısından değerlendirildiğinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kazandığı büyükşehir belediye sayılarında artış görülürken, ilçe belediye sayılarında düşüş meydana geldiği görülmektedir.⁶

Tablo 3: 2019 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

Parti Adı	Büyükşehir Oy Oranı	Büyükşehir Sayısı	Belediye Oy Oranı	Belediye Sayısı
AK PARTİ	%44,06	15	%42,55	742
CHP	%29,14	10	%29,81	240
MHP	%5,18	1	%7,44	233

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimler sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisi %44,06 oy oranı ile 15 büyükşehir belediyesinde ve %42,55 oy oranı ile toplam 742 belediyede söz hakkına sahip olmuştur. CHP %29,14 oy oranı ile 10 büyükşehir belediyesinde ve %29,81 oy oranı ile 240 belediyede söz sahibi olmuştur. MHP ise %5,18 oranla 10 büyükşehir belediyesi ve %7,44 oranla 233 belediyede söz hakkı kazanmıştır.

Yerel seçim sonuçları bir yandan iktidar ve muhalefet partilerinin kazandığı veya kaybettiği belediye sayılarını gösterirken diğer yandan yapılacak reform girişimleri açısından önemli veriler sunmaktadır. Şöyle ki iktidarın kazandığı belediye sayısının azalması ile yerelleşme yönündeki reformların da azalmasına dolayısıyla merkezileşmeye evrilen reformları gündeme getirmektedir. Bu yorumu genel seçimlerde alınan oy oranları ile sınamak çalışmanın bütünlüğü açısından faydalı olacaktır.

4.2. Genel Seçim Sonuçları Üzerinden Merkez Yerel İlişkilerinin Genel Görünümü

Aşağıda 2015 yılı genel seçimleri (7 Haziran ve 3 Kasım), 2018 seçim sonuçları ele alınmıştır. Ayrıca 2014 ve 2019 yıllarında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi sonuçlarına yer verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimine yönelik sonuçlar ise Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin bundan sonraki merkezileşme-yerelleşme reform süreçlerinde etkili bir aktör olması ve merkezi idarenin Cumhurbaşkanı'nın sıfatında bütünleşmesi bakımından önemli görülmektedir.

Tablo 4: 7 Haziran 2015 Genel Seçim Sonuçları

Parti Adı	Alınan Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AK PARTİ	%40,87	258
CHP	%24,95	132
MHP	%16,29	80
HDP	%13,12	80

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

7 Haziran 2015 tarihinde 25. dönemin 550 yeni milletvekili belirlenmiştir. Seçim sonuçları itibarıyla Adalet ve Kalkınma Partisi %40,87 oy oranı ve 258 sandalye sayısı ile birinci parti olarak çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi %24,95 oy oranı ile 132 sandalyeye sahip olarak ikinci sırada yer almıştır. Ardından %16,29 oy oranı ve 80 sandalye ile bunu Milliyetçi Halk Partisi ve son olarak seçimlere ilk kez katılmış olan Halkların Demokrat Partisi %13,12 oy oranı ve 80 sandalye alarak temsil hakkı kazanmıştır. Seçim sonuçlarında siyasi partilerin hiçbirinin tek başına iktidar olabilmek için gerekli 276 milletvekili sayısına ulaşamadığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak 1 Kasım 2015 tarihinde erken seçim kararı alınmıştır. Diğer taraftan yerel seçimlerde alınan oy oranlarının genel seçimlerde aynı etkiyi göstermediği ve gerekli milletvekili sayısına ulaşamadığı gözlemlenmektedir.

Tablo 5: 1 Kasım 2015 Genel Seçim Sonuçları

Parti Adı	Alınan Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AK PARTİ	%49,50	317
CHP	%25,32	134
MHP	%11,90	40
HDP	%10,76	59

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

⁶ Böyle bir farklılığın yaşanmasında büyükşehir belediyelerine yönelik olarak 2012 yılında yapılan düzenleme etkili olmuş denilebilir mi ? Bu soru farklı bir çalışmanın konusunu oluşturacağı için çalışma kapsamında değerlendirmeye alınmamıştır.

Yerel Yönetimlerde Reform: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Merkez Yerel İlişkilerinin Seyri

1 Kasım 2015 tarihinde yapılan genel seçimleri, 7 Haziran 2015'te yapılan seçimler sonucunda güvenoyu alabilecek bir hükümetin kurulamaması nedeni ile yapılmış bir seçimdir. Yapılan erken seçimler sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisi %49,50 oy oranı alarak 317 milletvekili çıkararak barajı aşmış ve seçimleri kazanmıştır. İkinci sırada yer alan Cumhuriyet Halk Partisi'nin de %25,32 oranında bir oy ile 134 milletvekili çıkardığı görülmektedir.

Tablo 6: 2018 Yılı Genel Seçim Sonuçları

Parti Adı	Alınan Oy Oranı	Milletvekili Sayısı
AK PARTİ	%42,56	295
CHP	%22,65	146
MHP	%11,10	49

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 7: 2014 Yılı Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları

Cumhurbaşkanı Adayı	Alınan Oy Sayısı	Alınan Oy Oranı
Recep Tayyip Erdoğan	21,000,871	%51,79
Selahattin Demirtaş	3,958,103	%9,76
Ekmeleddin İhsanoğlu	15,588,058	%38,44

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 8: 2018 Yılı Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları

Cumhurbaşkanı Adayı	Alınan Oy Sayısı	Alınan Oy Oranı
Recep Tayyip Erdoğan	26,330,823	%52,59
Muharrem İnce	15,340,321	%30,64
Selahattin Demirtaş	4,205,794	%8,40
Meral Akşener	3,649,030	%7,29

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu baz alınarak yazarlar tarafından derlenmiştir.

Yukarıdaki tablolarda Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonuçlarına yer verilmiştir. 2015 ve 2018 seçim sonuçlarına genel bir perspektiften bakıldığında Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi'nin son üç seçimde sıralamada değişikliğe uğramadığı görülmüştür. 2018 yılı milletvekili seçim sonuçlarına göre CHP %22,6 oya sahip iken MHP %11,10 oy oranına sahip olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi ise %42,56 oy oranı ve 295 milletvekili sayısına ulaşmış ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde vekil sayısının altı yüze çıkarılması nedeniyle başka bir parti ile ittifak yapmak durumunda kalmıştır. Çalışmanın "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Merkez Yerel İlişkilerinin Görünümü" başlığında söz konusu reform çalışmalarına yer verilmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında ise sistem değişikliği sonrası yerel yönetimlere yönelik gerçekleştirileceği ifade edilen reformların çerçevesinin belirleneceği taslağa yer verilmiştir.

Yerel Yönetimler Yasa Taslağı, yerel yönetimler alanında reform çalışmalarına yönelik önemli unsurlar barındırmaktadır. Taslakta imar ve planlama, görev alanları, belediye organları, finansman, denetim, teşkilat ve personel, izleme ve şeffaflık, işlevini yitirmiş olan yasaların kaldırılması, belediye başkanlarının özlük hakları ve istişareye bırakılmış olan konular yer almaktadır. Taslakta öncelikle imar ve planlama alanında kentsel dönüşüm için parsel bazlı yoğunluk artışları yasaklanarak ada bazlı alanlarda yeniden planlama yapılacağı açıklanmıştır. Plan tadilatlarının açıklıkla yapılması gerektiği vurgulanmış; taslağın içeriğinde ise finansman bakımından belediyelere ait öz gelirlerin artırılmasına yer verilmiştir. Böylece büyükşehirler arasında pay dağılımında oluşan dengesizlikler giderilerek merkezi bütçeye ayrılan payların yerel yönetimlere aktarımı sağlanacaktır. Taslakta yatay mimari ve kimlikli bir mimarinin öne çıkacağı farklı uygulamaların olduğu hizmetlerin kanunla düzenlenerek tekleştirileceği konuları da yer almaktadır. Yasa taslağında belediye başkanlarının özlük hakları konusunda da maddeler bulunmaktadır. Adaleti sağlamak amacıyla belediye başkanlarının özlük haklarında düzenlemeye gidilecektir. Taslakta denetim, şeffaflık, ve izleme konuları da ele alınarak belediye başkanlarının akrabalarını işe almasını önlemeye ilişkin bir madde eklenmiştir. Taslak kapsamında belediyelerin yetkilerinde eksilme olmayacağı ifade edilmektedir (<https://www.aa.com.tr>, 2020).

Sonuç ve Öneriler

Kamu hizmetlerinin sunumu merkezi idare ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Merkezi yönetim halkın tamamını ilgilendiren ihtiyaçlar kapsamında sorumlu iken yerel yönetimler halkın günlük yaşantıdaki ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Yerel yönetimlerin en ayırt edici özelliği sahip oldukları yerel özerkliktir. Yerel özerklik, yerel birimlerde karar organlarının seçim ile göreve gelmeleri ve faaliyetlerini kendi organları tarafından yerine getirmeleridir. Kamu hizmetlerinin uyum içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla merkezi idarenin yerinden yönetim kuruluşları üzerindeki denetimi vesayet yetkisi ile mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada yerel yönetimlere yönelik reform girişimlerinin yanı sıra görev ve yetki paylaşımının konusunda merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki idari vesayet konusu ele alınmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi ile birlikte merkez ve yerel ilişkilerinin kamu hizmetinin sunumu noktasında bir değişime uğrayıp uğramadığı sorusunun cevabı aranmıştır. Yerel yönetimler alanındaki reform çalışmaları ilk olarak mevzuat üzerinden gerçekleştirilmiştir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 6360 sayılı Kanun ile birçok düzenleme yapılmıştır. 5302 sayılı kanun yetki ve görevlerden daha çok hizmet alanlarının belirlenmesini kapsamaktadır. Denetim alanındaki en önemli değişiklikler 5302 sayılı kanun ile yapılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yerelleşme politikalarına uygun önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Yerel yönetimler alanında yapılan reform çalışmaları kapsamında 6360 sayılı kanun ise önemli bir yer tutmaktadır. Bu kanun çerçevesinde mahalli idarelere yönelik önemli değişiklikler yaşanmıştır. Örneğin, büyükşehir olma şartında da değişikliğe gidilmiş, büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırları ile çakıştırılmıştır. Söz konusu değişiklikler ile büyükşehirlerde bulunan köylerin kamu tüzel kişiliği kaldırılmış ve statüleri mahalleye indirilmiştir. Aynı zamanda karar organı seçimle işbaşına gelen il özel idareleri kapatılmış bunların görev ve yetkileri büyükşehir belediyeleri ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına devredilmiştir. İç İşleri Bakanlığına bağlı olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları valinin başkanlığında merkezi bir örgüt olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu durum yerelde yeni merkezi birimlerin oluşmasına neden olmuştur.

Merkezi idarenin yükünü azaltmak amacıyla birtakım görev ve yetkilerin yerel yönetim kuruluşlarına aktarıldığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan yapılan tüm reform çalışmalarına rağmen yetki ve göre paylaşımı açısından merkezi idarenin oldukça etkin olduğu görülmektedir. Mali açıdan bakıldığında yerel yönetimlerin merkezi idareye bağıllığı söz konusudur.

Siyasi partiler için yerelleşme olgusu birtakım politikalar doğrultusunda şekillenmektedir. Siyasi partilerin gerek seçim öncesinde gerekse seçim sonrasında olduğu gibi yerel yönetimlere daha fazla kaynak aktarımı ve bunların yetkilerinin yeniden düzenlenmesi vb. söylemleri sürekli tartışılmaktadır. Örneğin 2020 yılı itibarıyla yerel yönetimlere yönelik yeni bir tasarı gündeme gelmiştir. Öte yandan genel seçimlerde elde edilen sonuçların merkez-yerel ilişkisini de doğrudan etkilediği görülmekte ve bu durum reform girişimlerine yansımaktadır. Kazanılan veya kaybedilen belediyeler yerelleşme ya da tam tersi merkezileşme politikalarını etkilemektedir. Bu çalışmada yıllar itibarıyla genel ve yerel seçim sonuçları karşılaştırılmış ve yerel yönetimlere yönelik başlatılan reform girişimlerinin merkezileşmeye doğru evrildiği sonucuna varılmıştır. Merkezi idarenin yerel seçimlerde kazandığı belediye sayılarında meydana gelen artış yerelleşme yönünde yeni reform çalışmalarına neden olmuştur. Bu bağlamda genel seçimlerde alınan oy oranlarının yerel seçimlerde kazanılan belediyeler üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir. Merkez-yerel ilişkileri ve yerelleşmeye bağlı reformlar bağlamında genel-yerel seçim sonuçları doğrudan bir etkiye sahiptir. Nihayetinde Türkiye’de seçim sonuçlarının merkezileşme ve yerelleşme politikalarını belirlemede önemli bir etken olduğu, bir diğer ifade ile genel ve yerel seçim sonuçlarının merkez-yerel ilişkilerini doğrudan etkilediği ifade edilmelidir.

Kaynaklar

- Akyol, İ. T. (2012), Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Ortaya Çıkış Sürecinin Günümüz Yerel Yönetim Sistemine Etkileri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 1-100.
- Altan, C. (2005), Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004), Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 3(12), 174-190.
- Anadolu Ajansı (2020), <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-partinin-yerel-yonetimler-yasa-taslagi-hazir/1601405>
- Anayasa Mahkemesi, Esas: 2011/11, Karar: 2011/151.
- Arıkboğa, Ü. (2015), Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Transfer Sistemi ve 6360 Sayılı Kanununun Etkileri, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, 2, 1-30.
- Ateş, H. ve Nohutçu, A. (2006), Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11, 245-275.
- Avaner, T. ve Fedai, R. (2019). Türk Kamu Yönetiminde Ofis Sistemi: E-Devlet Uygulamalarından Dijital Dönüşüm Ofisine. Amme İdaresi Dergisi, 52(2), 149-172.
- Bayrakçı, E. ve Kahraman, S. (2017), Yeni Kamu Hizmeti Anlayışı ve Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 37, 299-315.
- Boztepe, M. (2014), Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yerel Yönetimlerin Meclis Kararları Üzerinde Vesayet Denetimi, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 10, 94-110.
- Coşkun, B. ve Nohutçu, A. (2005), Türkiye’de Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kurumsal Tarihsel Perspektif Genel Değerlendirme ve Saptamalar, Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması, BETA Basım Yayım Dağıtım, 3, 1-36.
- Çelik, V.; Çelik, F. ve Usta, S. (2008), Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(2), 87-104.
- Demir, Ö. (2003), Küresel Rekabette Etkin Devlet, Nobel Yayın Dağıtım, 11, Ankara.
- Derdiman, C. ve Uysal, Y. (2016), Türk Kamu Yönetiminde Yetki Devri, U,Ü, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27, 251-277.
- Erarslan, T. (2020), <https://www.memurlar.net/haber/761802/yeni-sistemin-belediyeleri-ilgilendiren-duzenlemeleri.html>
- Eryılmaz, B.(1999), Kamu Yönetimi, Erkam Matbaası, 74-75, İstanbul.
- Eryılmaz, B.(2007), Kamu Yönetimi, Erkam Matbaası, 132-135, İstanbul.
- Esmer, Ş. (2008), Yerel Yönetim Birlikleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 1-174.
- Fedai, R. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Bakanlıkların İşlevi. *Türkiye’de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları, KAYSEM*, 12, 470-477.
- Gözübüyük, Ş. (2014), Yönetim Hukuku, Turhan Kitapevi, 29, Ankara.
- Günday, M. (2012), İdare Hukuku, İmaj Yayınları, 84-86, Ankara.
- Kamalak, İ. (2013), Yerelin Yerel Seçimlere Etkisi: Belediye Başkan Adayları Üzerinden Bir İnceleme, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(3), 419-446.
- Kaplan, G. (2005), Yeni İl Özel İdaresi Kanununa Göre İl Genel Meclisi ve Encümeni Kararları Üzerinde Vesayet Denetimi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3, 121-155.
- Karaaslan, M.(2008), Özerklik ve Denetim Açısından Yerel Yönetimler Reformu, Turhan Kitapevi, 146, Ankara.
- Karcı, Ş. M. (2008). Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(16), 40-64.
- Kavas, A. (2018), 24 Haziran Seçimlerine Doğru Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde; ‘‘Yerel Yönetimler’’, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 23, 1-11.

- Kavruk, H. ve Yaylı, H.(2008), 2004 Belediye Reform Çalışmalarında İdari Vesayete İlişkin Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi ve Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10, 1-31.
- Kavruk, H. (2008), 2004 ve Sonrası Yerel Yönetim Reform Girişimleri Açısından Köy ve Mahalle Yönetimleri, Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 62, Sakarya.
- Koçak, S. Y. ve Ekşi, A (2010), Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.21, ss.295-307.
- Koçak, S. Y. ve Kavsara, V.(2012), 5302 Sayılı Kanun Sonrasında İl Özel İdarelerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yönetim Bilimleri Dergisi, 20, 61-92.
- Köseoğlu, M. (2010), Yerel Yönetim Birliklerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi, 468, 85-102.
- Memişoğlu, D. (2006), Yeni Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler Reformu, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 109-117
- Memurlarlar.net (2020a), <https://www.memurlar.net/haber/859018/yasa-taslagi-hazirlandi-belediye-baskanlari-akrabalarini-ise-alamayacak.html>
- Muratoğlu, T. (2015), Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(32), 59-96.
- Onar, S. S. (1996), İdare Hukukunun Umumi Esasları, 1(3), İstanbul.
- Öçal, E. U. (2015), “Yerel Yönetim Reformunda Söylem Eylem Eksikliği”, Barış Övgün (ed), AKP Nasıl Yönetti?, 249-288. Ankara.
- Ökmen, M.(2003), Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Girişimleri ve Son Reform Tasarıları Üzerine Bir Değerlendirme, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 10(1), 117-139.
- Önen, S. M. ve Ekin, İ.(2016), Yerel Yönetimler Üzerinde Uygulanan İdari Vesayet Yetkisinin İrdelenmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (56), 216-234.
- Öner, Ş. (2019), Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Yerel Yönetim Mevzuatına Etkileri, ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4, 303-332.
- Övgün, B. (2016). Kamu Yönetimi Reformunda Bir Açmaz: Yerelleşme mi, Merkezileşme mi?. Mülkiye Dergisi, 40(3), 159-180.
- Özel, M. ve Polat, C.(2013), Yerel Yönetimlerde Değişim ve Yerel Yönetim Hizmetlerinde ‘Müşteri Odaklı Pazarlama’ Yaklaşımı, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(1), 41-79.
- Özer, A.(2013), Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun’un Düşündürdükleri, Yerel Politikalar Dergisi, 3, 104-109
- Özgür, H. ve Yavuzçehre, P.(2016), Türkiye’nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi: 1982-2015, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 903-926.
- Parlak, B.(2005), Tarihi Perspektifte ve Reform Sürecinde İl Özel İdareleri İçinde Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar, Nobel Yayın Dağıtım, 175-200, Ankara.
- RG (2008). İl Özel İdarelerine Ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, RG: 02.07.2008, Sayı: 26937.
- RG (2012). On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG: 11.12.2012, Sayı: 28489.
- RG (2018). 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, RG:10.07.2018, Sayı: 30474.
- RG (2019). Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG: 18.01.2019, Sayı 30659.
- Sertesin, S.(2011), Yerel Yönetim Reformu Kapsamında Yerel Yönetimlerin İdari Özerkliği Nasıl Tartışılmalı?, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- SBB (2020). <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/05/Genelge-S%C4%B1raNo2.pdf>, (E.T. 28.05.2020)

- Sezer, Ö. ve Vural, T.(2010), Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı, Maliye Dergisi, 159, 203-219.
- Toprak, D. ve Şataf, C.(2009), Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(1), 11-24.
- Turan, M.(2018), Türkiye’nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Social Sciences Research Journal, (3), 42-91.
- Wallack, J. S., ve Ahmad, J. (1999). *Decentralization briefing notes*. World Bank Institute.
- Yaylı, H. ve Pustu, Y. (2008), Yerel Demokrasinin İlkeleri, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, (16), 133-153.